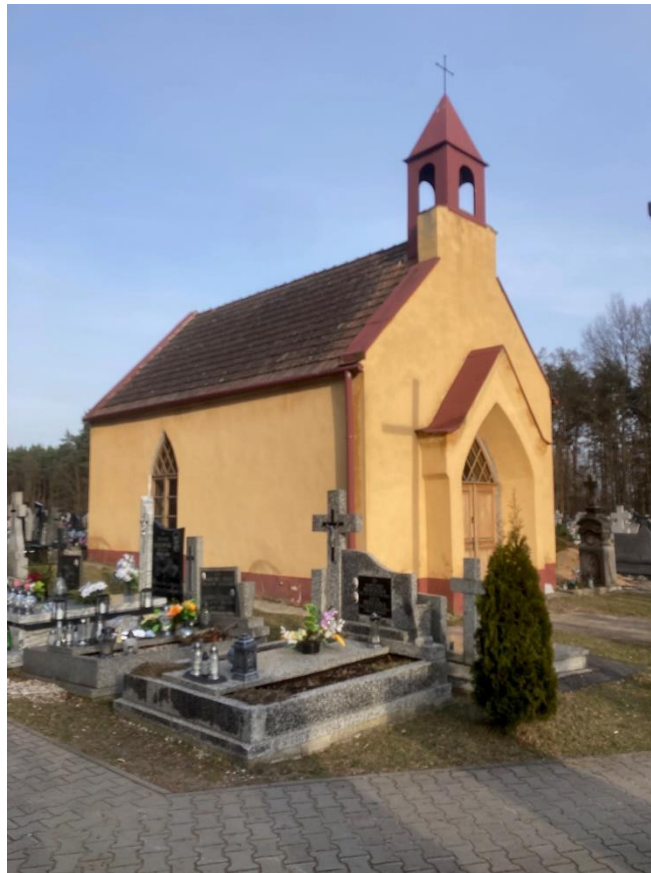

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

kaplicy cmentarnej w Kunicach

Autor Programu Prac Konserwatorskich

mgr Jakub Bałtowski

OPOCZNO 2023

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

NR REJESTRU ZABYTKÓW
KONS.

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ; Kaplica cmentarna, BUDYNEK kubaturowy

TEMAT; Program Prac Konserwatorskich.

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA; nieznane

SYGNATURA; brak

INSKRYPCJE; brak

DATOWANIE; XIX/XX w.

LOKALIZACJA / MIEJSCE PRZECHOWYWANIA; Kunice, cmentarz parafialny

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK; Parafia pw. św. Wawrzyńca w Kunicach, Kunice 67, 26-332 Sławno k. Opoczna

WYMIARY 8,50 m x 6 m x 11 m

wysokość, szerokość, grubość (głębokość) - w przypadku cegieł podać podstawowe wymiary

TECHNIKA; budynek murowany, niepodpiwniczony z cegły ceramicznej, otynkowany
Okna i drzwi drewniane, dach drewniany kryty dachówką ceramiczną.

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK ☒ NIE ☐ XIX - XXI w.

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK ☐ NIE ☒

.....
liczba stron tekstu, fotografii, rysunków itp.

.....
daty i miejsca wykonania

.....
miejsca przechowywania

1.2. ZMIANA DANYCH PO ZAKOŃCZENIU PRAC

Nie dotyczy

1.3. DANE O REALIZACJI KONSERWATORSKIEJ

INWESTOR I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA;

ZLECENIODAWCA; Parafia pw. św. Wawrzyńca w Kunicach, Kunice 67, 26-332 Sławno k. Opoczna

WYKONAWCA PROGRAMU PRAC; mgr Jakub Bałtowski, 26-300 Opoczno, ul. Dworcowa 3.

KIEROWNIK; nie dotyczy

SKŁAD ZESPOŁU nie dotyczy.

RODZAJE BADAŃ ORAZ ICH WYKONAWCY; nie dotyczy

INSPEKTORZY NADZORU, RZECZOZNAWCY I KONSULTANCI; nie dotyczy.

ZABIEGI W KOLEJNOŚCI WYKONANIA; W lutym 2023 r. przeprowadzono oględziny budynku (tynków zewnętrznych, tynków wewnętrznych i stolarki).

Na podstawie wniosków wpływających z oględzin sporządzono niniejszy Program Prac Konserwatorskich

CZAS TRWANIA PRAC; luty 2023 r.

1.4. DANE O DOKUMENTACJI

LICZBA: STRON TEKSTU 9 FOTOGRAFII 4 RYSUNKÓW -
inne rodzaje dokumentacji (podać technikę wykonania)

AUTOR PPK mgr Jakub Bałtowski.

DATA I MIEJSCE WYKONANIA luty 2023 r., Opoczno.

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA

1 Egz. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi ul. Piotrkowska 99

1 Egz. Jakub Bałtowski, 26-300 Opoczno, ul. Dworcowa 3.

1 Egz. Parafia pw. św. Wawrzyńca w Kunicach, Kunice 67, 26-332 Sławno k. Opoczna

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Stan zachowania i przyczyny zniszczeń obiektu.

Budynek był stale użytkowany. Ogólny stan techniczny budynku jest dostateczny. Stan estetyczny budynku jest niezadowalający.

Mury

Wykonane zostały z cegły ceramicznej, pełnej, czerwonej. Znajdują się obecnie w dobrym stanie. Nie widać odchyłeń od pionu. W partiach przyziemia widać ślady zawilgocenia na skutek podciągania kapilarnego wilgoci gruntowej oraz rozległe ślady działalności wód opadowych.

We wnętrzu, w partiach przyziemia również widać ślady zawilgocenia.

Tynki

Oryginalne, wykonane z zaprawy wapienno-piaskowej tynki zachowały się jedynie we wnętrzu. Podczas gruntownego remontu fasad, wykonanego zapewne na pocz. XXI w. pokryto ceglane ściany gładkimi, mocnymi tynkami wapienno-cementowo-piaskowymi. Ta technologia spowodowała z czasem zawilgocenie i uszkodzenie powierzchni ceglanej ścian; mocna, szczelna zaprawa wapienno-cementowo-piaskowa spowodowała destrukcje spodnich, słabszych warstw i ich zawilgocenie. Tynki na fasadach są w wielu miejscach spękań i odspojone. Dotyczy to zwłaszcza narożników i partii przyziemia. Największym problemem od strony technologicznej jest stan przyziemia, które uległo zawilgoceniu na skutek podciągania kapilarnego wilgoci gruntowej. Tynki na całym przyziemiu nadają się jedynie do skucia i odtworzenia. We wnętrzu, w partiach przyziemia zaobserwowano zniszczenia mechaniczne tynków spowodowane zasoleniem, pochodzącymi z wilgoci z infiltracji wód opadowych oraz gruntowych i niedostateczną ich izolacją. Tynki te w wielu miejscach nadają się jedynie do odtworzenia.

Stolarka

Stolarka otworowa wykonana z drewna dębowego jest współczesna, wykonana

zapewne w XXI w.

Powłoka malarska

Oryginalna, wykonana w technice klejowej, zachowała się jedynie we wnętrzu, pod boazeria cokołową.

Po remoncie wykonanym na pocz. XXI w. i wymianie tynków fasady pomalowano w kolorze jasnougrowym.

Elementy metalowe

Widoczny na zewnątrz budynku stalowy krzyż wieńczący sygnaturkę będzie można ocenić dopiero podczas planowanego remontu.

Obróbki blacharskie

Obróbki blacharskie są współczesne, wykonany z blachy ocynkowanej pomalowane na kolor czerwony, tlenkowy.

Podłoga ceramiczna

We wnętrzu, znajduje się podłoga wykonana z płytek ceramicznych z II poł. XX w.

Założenia konserwatorskie

Elewacje budynku należy poddać gruntownej renowacji technicznej i estetycznej. Materiały użyte do rekonstrukcji powinny być materiałowo i stylistycznie zgodne z epoką.

Wytyczne konserwatorskie

- **Usunięcie opaski betonowej wokół kościoła.**

- **Usunięcie zdestruowanych i uszkodzonych tynków ze wszystkich powierzchni fasad oraz we wnętrzu. Usunięcie boazerii.**
- **Oczyszczenie całej powierzchni fasad metoda hydrodynamiczną**
- **Wykonanie dezynfekcji ścian fundamentowych i odsłoniętych murów. Rekonstrukcja i uzupełnienie tynków zewnętrznych i wewnętrznych z zastosowaniem tynków renowacyjnych w partii przyziemia.**
- **Właściwe ukształtowanie terenu wokół budynku kaplicy, połączone z wykonaniem odwodnienia.**
- **Zastąpienie opaski betonowej - drobna kostka granitową ok. 4- 5 cm., żwirem, ażurowa kostką betonową lub kratkami metalowymi na piasku bądź żwirze.**
- **Konserwacja konstrukcji dachowej. Wymiana lub konserwacja dachówki ceramicznej.**
Konserwacja stalowego krzyża wieńczącego dach.
Odtworzenie (lub wymalowanie na zasadzie analogii) pierwotnej kolorystyki elewacji, okien, i drzwi.

Założenia technologiczne

Zaleca się wykonanie wszystkich prac naprawczo - konserwatorskich w technologiach firmowych stosowanych i sprawdzonych przy odnowie zabytków na przestrzeni ostatnich lat- np. STO- ISPO, KEIM, KABE, CAPAROL, REMMERS, WEBER, TUBAG (lub inne), starając się wykonać remont fasady budynku w ramach jednego wybranego systemu. Dopuszczalne jest wybranie innego systemu do naprawy stolarki. Niedopuszczalne jest używanie w ramach jednej czynności (np. wykonywania hydroizolacji) materiałów różnych producentów. Poleca się stosowanie materiałów nawiązujących do technik historycznych- np. farby wapienne.

Dokładna technologia z doбором odpowiedniego materiału powinna zostać ustalona w wyniku konsultacji z przedstawicielem w/w firmy.

Wokół budynku nie zaleca się wykonywania tzw. opasek z betonu. Taki monolityczny chodnik utrudnia parowanie wilgoci z gruntu, a sam z czasem pęka, co nie tylko szpeci budynek, ale również może zniszczyć izolację przeciwwilgociową. Skutki będą, więc odwrotne do zamierzonych.

Proponuje się zastosowanie materiału przepuszczalnego – w postaci pasa żwiru.

Proponowane działania

Mury

- Wykonanie izolacji pionowej połączone (opcjonalnie) z odgrzybieniem muru (Adolit M flussig).
- Lokalne usunięcie odspojonych i uszkodzonych tynków.
- Wszystkie miejsca występowania mikroorganizmów (porosty, p-leśnie), powinny być zdezynfekowane odpowiednimi preparatami.

Tynki

W przyziemiu budynku widać zawilgocenia i związanych z tym zniszczeń powodowanych przez krystalizację soli zawartych w murze. Po wykonaniu izolacji pionowej należy wykonać profilaktyczne zabiegi, które zabezpieczą przed zniszczeniem tynki w partii cokołów. Po skuciu zniszczonych wypraw na całym pasie cokołowym należy zastosować tynki renowacyjne.

Tynk renowacyjny jest to tynk lekki, wysoko porowaty, hydrofobowy, niedopuszczający roztworów solnych z podłoża do powierzchni elewacji, posiada również częściowe właściwości izolacyjne z uwagi na zawartość powietrza w strukturze.

Budowa systemu tynków renowacyjnych WTA

W celu unormowania i standaryzacji pojęcia tynku renowacyjnego niemiecka organizacja Naukowo-Techniczna Grupa Robocza ds. Utrzymania Budowli i Ochrony Zabytków (WTA) wydała instrukcję oznaczoną numerem WTA-2-2-91, w której określono szczegółowe wymagania techniczne, oraz kryteria kontroli tynków renowacyjnych. Tynki WTA są suchymi zaprawami, które spełniają normę PN-EN 998-1.

1. **Warstwa pierwsza** – obrzutka tworząca mostek ułatwiający przyczepność następnych warstw. Musi ona pokrywać 50% powierzchni muru, maksymalna grubość powinna wynosić 5 mm.

2. **Warstwa druga** – tynk podkładowy. Tynk gruntujący lub wyrównawczy, stanowiący hydrofilową warstwę magazynującą. Stosowany przy większym stopniu zasolenia oraz przydużych nierównościach podłoża. Minimalna warstwa wynosi 1 cm.
3. **Warstwa trzecia** – tynk renowacyjny. Nakłada się go w jednej lub kilku warstwach na grubość do 4 cm (najczęściej 2 cm). W warstwie tej następuje krystalizacja i magazynowanie soli. W przypadku tynków dwuwarstwowych może stanowić warstwę ostateczną.
4. **Warstwa czwarta** – wykończeniowa. Nakładana jest na całą powierzchnię muru. Może to być tradycyjna warstwa szpachlowa wapienna lub szpachlówka systemowa. Grubość warstwy powinna wynosić 5 mm.

Przykładowe proponowane działania, f- my, Remmers – partia cokołów

Usunąć zasolone tynki, wszystkie luźne fragmenty, dokładnie oczyścić podłoże np. poprzez umycie myjką wysokociśnieniową. Pozostawić mury do osuszenia. Ubytki w podłożu należy odpowiednio wcześniej naprawić materiałem dopasowanym do materiału ściennego. W przypadku bardzo nierównych, zasolonych powierzchni optymalnym sposobem przygotowania podłoża jest wyrównanie tynkiem Grundputz WTA.

Następnie uszczelnić podłoże strefy cokołowej do wysokości ok. 0,5 powyżej poziomu gruntu, mineralnym szlamem hydroizolacyjnym Sulfatexschlamme i nałożyć tynk renowacyjny WTA. W tym celu wymieszać preparat Kiesol z wodą w proporcji 1:1 i nanieść na oczyszczone podłoże metodą natryskową. Po ok. 15 minutach, gdy preparat Kiesol zostanie wchłonięty przez podłoże, należy nanieść jedną warstwę szlamu uszczelniającego odpornego na zasolone podłoża Sulfatexschlamme. Zabieg powtórzyć. Na jeszcze niezwiązaną drugą warstwę szlamu narzucić warstwę szczepną stosując zaprawę Vorspritzmörtel WTA.

1. SP PREP / VORSPRITZMÖRTEL WTA

- Zaprawa tynkarska specjalna obrzutka zgodna z wymaganiami WTA.

2. SP TOP WHITE / SANIERPUTZ ALTWEISS

- tynk renowacyjny WTA do stosowania na murach obciążonych wilgocią i solami o bardzo wysokiej odporności na siarczany.

3. SP Fill Q3 - Feinspachtel -mineralna szpachlówka powierzchniowa i tynk drobnoziarnisty, jako warstwa końcowa.

Zużycie: ·0, 20 kg/m² Kiesol
3, 20 kg/m² Sulfatexschlämme
5, 00 kg/m² Vorspritzmörtel WTA

Powłoka malarska

Decydująca o estetyce całego budynku warstwa barwna, wykonana będzie w technice krzemoorganicznej, wapiennej lub silikonowej, w kolorystyce zgodnej z odkrywkami wykonywanymi w trakcie prac remontowych. Ostateczna kolorystyka zostanie ustalona w trybie roboczym, w uzgodnieniu z przedstawicielami ŁWKZ w Łodzi. Nałożona powłoka tych farb jest wysoko dyfuzyjna, odporna na niszczenie, atak mikroorganizmów i promieniowanie UV. W odbiorze estetycznym, poprzez zachowanie pierwotnej kolorystyki, przypomina historycznie stosowane powłoki. Kolorystyka ostatecznie będzie ustalona po wykonaniu prób. Zaleca się korzystać z firmowych systemów wymalowań zewnętrznych.

Dla uniknięcia efektu „plastikowej” powierzchni proponuje się stosowanie farb wapiennych (Historic Kalkfarbe), lub bez bieli tytanowej (Keim Soldalit -arte) lazurów na elementach sztukaterii (n.p. Historic Lasur, Restauro Lasur, Histolith Antik-Lasur) - owa technologia umożliwia również stosowanie technik naśladowujących naturalne materiały, n.p. piaskowiec.

Elementy metalowe

Zakłada się przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej wszystkich elementów metalowych. Proponuje się prace przy krzyżu wykonać w warunkach warsztatowych.

Istniejące powłoki lakiernicze należy usunąć chemicznie przy pomocy firmowych preparatów do usuwania farb lub mechanicznie przez piaskowanie, lub też termicznie. Doczyszczanie należy wykonać ręcznie, stosując szczotki druciane.

W toku prac wszystkie połączenia montażowe powinny być sprawdzone, a w razie potrzeby wzmocnione i naprawione. Należy uzupełnić brakujące elementy dekoracyjne metoda ślusarską.

Do najważniejszych etapów prac decydujących o trwałości efektów odnowy zalicza się zabezpieczenie antykorozyjne. Dla wyrobów kowalskich narażonych na wpływ czynników zewnętrznych najlepszym zabezpieczeniem antykorozyjnym jest metoda cynkowania ogniowego. Ta metoda możliwa jest jedynie w przypadku całkowitego demontażu elementów. Po ocynkowaniu metal należy pomalować proszkowo na kolor wynikający z odkrywek wykonanych po demontażu krzyża, w trakcie prac remontowych.

Obróbki blacharskie

Po ukończeniu prac tynkarskich należy wykonać na parapetach opierzenie blacharskie z blachy ocynkowanej lub najlepiej z blachy tytanowo-cynkowej zgodnie z zasadami sztuki dekarskiej.

Podsumowanie

Zaproponowane zalecenia zapewnią trwałość renowacji elewacji, nadadzą jej odpowiedni efekt plastyczny powierzchni oraz zapewnią komfort użytkowania wnętrza.

Znamienne jest, że mamy do czynienia z obiektem zabytkowym pełnym ukrytych cech, który może być ostatecznie rozpoznany w trakcie przeprowadzania remontu.

Podczas prac są możliwe modyfikacje spowodowane możliwością wystąpienia nowych okoliczności i ostateczne rozwiązanie powstanie po oględzinach podczas trwania budowy.

I. Zniszczenia tynków w partii przyziemia.

II. Stan elewacji.

III. Współczesne drzwi wejściowe.

- IV. Elewacja boczna z widocznym pierwotnym, czerwonym pokryciem dachowym.